

Lausunto

09.04.2021

Asia: VN/2750/2020

Rikosasioiden sovittelupalveluiden siirto oikeusministeriön hallinnonalalle. Ohjausryhmän raportti ja esitys.

Lausunnonantajan lausunto

Pidätkö perusteltuna rikos- ja riita-asioiden sovittelun siirtämistä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Sovittelupalvelut kuuluvat olennaisena osana oikeusturvapalveluihin ja sijoittuvat sen vuoksi luontevasti osaksi OM:n hallinnonalaa. OM:ssa on jo valmista osaamista sovitteluun liittyvistä hallinnollisista kysymyksistä ja esimerkiksi koulutustarpeista.

Pidätkö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteydessä, mahdollisesti perustettavassa valtakunnallisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Esitetyistä vaihtoehdoista tämä on paras. Oikeusapu- ja edunvalvontapalvelut ovat osoittautuneet onnistuneeksi tavaksi järjestää alueellisesti ja tuloista riippumattomalla tavalla kaikille tavoitettavissa olevat oikeusturvapalvelut. Siten sovittelu sopisi hyvin järjestettäväksi jo olemassa olevan rakenteen turvin, kun nykyistä olemassa olevaa hallintoa voitaisiin hyödyntää myös sovittelupalveluiden hallinnollisessa järjestämisessä. Valtion tilaratkaisut tukevat sovittelupalveluiden liittämistä osaksi oikeusapu- ja edunvalvontapalveluja. Mahdollista on, että siirrosta syntyisi lisäksi synergiaetuja, sillä oikeusaputoimistoissa on jo nyt juridisen osaamisen lisäksi osaamista myös sovittelusta ja siihen liittyvistä vuorovaikutuksen erityispiirteistä.

Yhtäältä mikäli tähän vaihtoehtoon päädytään, tulee jatkoselvittelyssä ottaa tarkasti huomioon sovittelun erityisluonne sekä esteellisyysongelmat.

Pidätkö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan valtion palveluina siten, että sovitteluhenkilöstö olisi valtion virkamiehiä?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Myös yhdenvertaisuuden vuoksi oikeusapu- ja edunvalvontatoimistojen sisällä, olisi tärkeää, että kaikki henkilöstöön kuuluvat henkilöt ovat virkamiehiä. Salassapitosäännökset sitovat virkamiehiä.

Pidätkö perusteltuna, että joissakin erityistilanteissa palvelu voitaisiin tuottaa ostopalvelusopimuksin, kun palveluntarve sitä edellyttää?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Ostopalveluilla voidaan turvata sovittelupalveluiden saatavuutta esimerkiksi palveluihin kohdistuvan alueellisen ruuhkapiikin purkamiseksi. Esimerkiksi rikossovitteluun koulutetut asianajajat voisivat tarvittaessa täydentää oikeusapu- ja edunvalvontaviraston tarjoamia palveluita. Ostopalvelumahdollisuus ei kuitenkaan saa tarkoittaa sitä, että valtion tuottamat sovittelupalvelut jäävät aliresursoituiksi.

Millä keinoin voidaan mielestänne varmistaa, että sovittelun erityispiirteet säilyvät vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenetelmien periaatteiden mukaisina, jos sovittelupalvelut siirretään oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteyteen?

Samalla tavalla kuin esimerkiksi nyt jo oikeusapu- ja edunvalvontatoimistojen yhteyteen siirretyn talous- ja velkaneuvonnan ominaispiirteet on säilytetty. Sovittelupalvelun tulisi olla oma toimintonsa, jolla on selkeästi omat tavoitteensa ja erityispiirteensä. Palvelun ei tarvitse mukautua valmiiseen malliin, sillä se on uusi oma toimintansa.

Millä keinoin vapaaehtoisten sovittelijoiden toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteydessä?

Koulutuksella ja oman sisäisen yhteisöllisyyden sekä sidosryhmäyhteistyön tukemisella.

Jatkoselvityksessä vapaaehtoisten sovittelijoiden toimintaedellytyksiin tulisi kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota, koska oikeusapu- ja edunvalvontasektorilla ei ole vastaavaa vapaaehtoistoimintaa.

Miten arvioitte sovittelun siirron oikeusapu- ja edunvalvonnan yhteyteen vaikuttavan paikallisen, alueellisen tai valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen?

Valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön helpottuminen on todennäköistä, kun toiminnasta tulee valtakunnallista ja valtion järjestämää. Alueelliset erityispiirteet ovat aktiivisella paikallisen tason sidosryhmäyhteistyöllä turvattavissa.

Millaisia keinoja ehdotatte oikeusavun esteellisyyden periaatteiden huomioon ottamiseksi ehdotetussa järjestämismallissa?

Asia vaatii jatkoselvittelyä. Yhteinen asiakasjärjestelmä antaisi mahdollisuuden tarkistaa mahdolliset esteellisyydet etukäteen, jotta esteellisyytilanteita ei pääsisi syntymään.

Ehdotettu järjestämismalli parantaa sovittelupalveluiden yhdenmukaisuutta ja saatavuutta?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Alueellinen saatavuus paranee, kun palvelu ei ole enää kuntalaisuuteen sidottua.

Miten arvioitte sovittelupalveluiden siirron vaikuttavan julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin?

Siirrolla on synergiaetuja myös nykyisten oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden näkökulmasta. Julkisessa keskustelussa on esimerkiksi usein toivottu sovittelupalveluiden laajempaa käyttöä myös riita-asioissa, ja siirron myötä myös oikeusaputoimistoista osattaisiin aikaisempaa aktiivisemmin ohjata asioita sovittelupalveluun.

Pidättekö perusteltuna sovittelun siirrolle suunniteltua aikataulua vuoden 2024 alussa?

En ota kantaa

Miten perustelette vastauksenne?

-

Onko teillä vielä mielessänne ohjausryhmän esitykseen liittyen joitakin riskejä tai etuja, joita raportissa ei ole käsitelty?

-

Hälinen Janne
Suomen Lakimiesliitto - Finlands Juristförbund ry